

Boekbespreking

G. A. de Wit, *De wetenschap van de menselijke bezieling. Een oriëntatie in de ontwikkeling en verworvenheden van de psychologie*. Dekker & Van de Vegt, Nijmegen, 1980, 294 blz., f 37,50, ISBN 90 255 99 273.

Het is te betreuren, dat dit waardevolle en instructieve boek pas vier jaar na zijn verschijnen in ons tijdschrift besproken kan worden. De verbinding van wijsgerige, fenomenologische en psychologische benadering is verheugend en zou een veelzijdige en omvangrijke discussie van verschillende aard kunnen oproepen. Juist bij een in de jaren '80 verschijnend boek kan men de oudere, vaak min of meer 'beginnende' analyse van de hier gevolgde rijke probleemstelling maar zelden verwachten. Des te meer zal de lezer gediend zijn met een recentere documentatie zoals die hier rijkelijk aanwezig is. De lezer zal een behoorlijk ontwikkelde vóórscholing op filosofisch, fenomenologisch, psychologisch gebied tot zijn beschikking moeten hebben of tot zijn taak moeten rekenen. De ondertitel van het boek is bij dit al wel juister dan de boektitel, die van *'de menselijke bezieling'* spreekt. Als geheel ligt hier een zeer instructief en dus tijd en aandacht eisend boek voor ons.

M. J. Langeveld

H. Fischle-Carl *Denken met het hart, Leven vanuit je gevoel*. Lemniscaat, Rotterdam, 1982, 116 blz., vertaling: R. v. Deemter.

Terecht is dit boekje, dat in 1977 in het Duits verscheen onder de titel 'Fühlen was Leben ist', in het Nederlands vertaald. De vertaling, die zij nadrukkelijk vooropgesteld, is uitstekend verricht, zodat de Nederlandse lezer niets hoeft te ontgaan. Het boekje is aanvankelijk wellicht psychotherapeutisch gericht geweest. Het is echter een glashelder, fundamenteel anthropologisch geheel, dat uitermate menswaardig zijn lezer inlicht en voorlicht over de pedagogisch meest waardevolle en praktisch te realiseren opgaven in de vorming zowel van de mens door zichzelf als in zijn gerichtheid op de ander als te vormen persoon. Het is bij uitstek ook geschreven voor deze ('onze')

tijd zonder zich in enige goedkope politiek te verliezen. Integendeel is het een bijzonder goede hulp voor de zelfvorming en vooral ook voor de zelfvorming van de opvoeder en de begeleider of therapeut van mensen in moeilijkheden. Het zou m.i. tot de verplichte opleidingsliteratuur moeten behoren van pedagogen zowel als psychotherapeuten. De ruime aandacht aan de gevoelsvorming wordt nergens sentimenteel of dweperig. Integendeel: een voortreffelijk intellectuele zowel als sensitieve, op grote ervaring berustende aanpak en stijl, geeft een inhoud en gestalte, die het boekje tot een 'must' maakt.

M. J. Langeveld

Winfried Böhm, *Wörterbuch der Pädagogik*. Kröner, Stuttgart, 12e herziene druk, 1982, 578 blz.

De Duitse pedagogiek wordt het kennelijk niet zat encyclopedie-achtige publikaties uit te geven. Dit symptoom van een zeer levendige existentie der pedagogiek is enerzijds verheugend, anderzijds roept het steeds meer het vraagstuk op of men nu wel heus zó 'encyclopedisch' is, zoveel in en buiten het eigen land en taalgebied werkelijk kan kennen. Ik noem slechts enkele voorbeelden voor goed hanteerbare, eendelige werken: 1970, Karl Odenbach: *Lexikon der Schulpädagogik* (Westermann Verlag, 266 blz.); 1973, *Lexikon für Eltern und Erzieher. Vom Umgang mit Kindern und Jugendlichen*, hrg. von H.H. Groothoff, L. Salber en F. Satzvey (Kreuz Verlag, 576 blz.); 1977, *Beraterlexikon. Ein praktisches Nachschlagewerk für Erziehung und Unterricht*; hrg. von R. Schwarzer (Kösel-Verlag, Mchn.) en nu is dan in 1982 de 12e herziene druk verschenen van Winfried Böhm's *Wörterbuch der Pädagogik*, (Kröner, Stuttgart, 578 blz.). Men kan ze naast elkaar zeer vaak gebruiken voor talloze details. Zij completeren elkaar, ook al herhalen zij elkaar op vele punten. Als geheel: een rijk en praktisch bezit voor de Duitsers zelf uiteraard in de eerste plaats, voor ons menigmaal eveneens. Een kritische analyse zou m.i. slechts zin hebben als men deze literatuur niet besprak aan de hand van één der talrijke boeken. Nuttig zijn ze alle.

M. J. Langeveld

Mededelingen

Inhoud andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift
9e jaargang, nr. 4, 1984

Over het bevorderen van gebruik van onderwijsonderzoek en van resultaten ervan, door K. A. Beintema
Conflicten in schoolorganisaties; voorkomen is beter dan genezen, door L. A. Staallekker
De invloed van de kritische pedagogiek in Nederland; een overzicht, door S. Miedema
Opvattingen over opvoeding in de vrouwenbeweging in België, eind 19e- begin 20ste eeuw, door A. Hermans en A. M. Struyf
Feedback en zelf-corrigerende leermiddelen, door H. van der Meij

Pedagogisch Tijdschrift
9e jaargang, nr. 5, 1984

Beroepsethiek en onderwijsethiek, door J. D. Kramer
Recht en ethiek in het onderwijs, door H. L. C. Hermans
De onderwijzer zij opvoeder, deskundige, met een hart en zonder code, door A. J. Beekman
Beroepseisen en didactische professionaliteit, door J. J. Peters
Beroepsethiek en moraal, door G. Manenschijn
Naar een axiologisch instituut? Terugblik en vooruitblik, door J. D. Kramer

Pedagogische Studiën 1984 (61) 323-324

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
9e jaargang, nr. 2, 1984

De school- en beroepsloopbaan van KMBO- en BBO-leerlingen, door J. de Jonge
Een onderzoek naar de effectiviteit van een iteratieve item bias detectie methode bij groepen met een verschillende trekknivo, door H. van der Flier, G. J. Mellenbergh en H. J. Adèr
De functie van deel-geheel schema's in het re-

kenonderwijs: een terugblik, door M. A. D. Wolters

Notities en Commentaren

Berekening van (quasi) F-ratio's in variantie-analyse, door F. C. van Ginkel

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
23e jaargang, nr. 4, 1984

Naar de verwetenschappelijking van de praktijk, door P. J. van Strien
Verwachtingen en mogelijkheden in de opvoeding van autistische kinderen, door H. Baartman
Afscheid van zr. Mariëlla van der Hoven? door R. de Groot
Leesvorderingen, leesvoorwaarden en taalbewustzijn bij eersteklassers, door A. van der Wissel
Voordelig schoolgaan wordt nog onvoordeliger, door C. K. J. Kaaijk

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
23e jaargang, nr. 5, 1984

Pedagogiek-Psychologie, een eenzijdige liefdesverklaring? door P. J. van Strien
Foneemsegmentatie als kernprobleem van ernstig falende GLO-leerlingen, door A. van der Wissel
In memoriam, door G. van Tholen
De rechtvaardigingsgronden van de hulpverlener, door P. A. de Ruyter

Ontvangen boeken

Block, A. De & J. Saveyn, *Didactische werkvormen en leerstrategieën*, Uitgeverij Plantyn, Deurne-Antwerpen, 1984, Frs. 350,-

Bonke, P., *Opvoedingsproblemen als waarderingsconflicten*, Swets & Zeitlinger, Lisse, 1984, f 45,50

Bos, D. J., *Blijven zitten met zittenblijven? (SVO-reeks 78)*, Flevodruk, Harlingen, 1984, f 47,50

- Borysowicz, B. & A. Blöte, *Beoordelingsmethode voor de schrijfhouding en schrijfbeweging*, Swets & Zeitlinger, Lisse, 1984, f 29,40
- Depaepe, M., *On the relationship of theory and history in pedagogy*, (Studia Paedagogica 6), Leuven University Press, Leuven, 1983, Frs. 400,-.
- Dumont, J. J., *Lees- en spellingsproblemen. Dyslexie, dysorthografie en woordblindheid*, Lemniscaat, Rotterdam, 1984, f 39,50
- Geld, A. M. C. van der, *Opvoedingshulp in theorie en praktijk*. Uitgeverij Acco, Leuven/Amersfoort, 1984, f 20,75
- Leij, A. van der, E. Kool & A. Wielenga, *Vernieuwing van speciaal onderwijs*. (Orthovisies 20), Wolters-Noordhoff, Groningen, 1984, f 38,-
- Mischke, W., J. Peters, K. Westerhof & I. Wragge-Lange, *Wie Unterricht gemacht wird*, Universität Oldenburg, 1983
- Nijk, A. J., *Handelen en verbeteren. Wijsgerig-andragologische voorstudies*; (uit de nalatenschap samengesteld, geredigeerd en van een voor- en nawoord voorzien door A. J. Baart), Boom, Meppel, 1984, f 27,50
- Pijffers, W., *Traditionele grammatica en taalbeschouwing*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1983, f 18,70
- Stechouder, e.a., *Leren communiceren* (sterk gewijzigde, tweede druk), Wolters-Noordhoff, Groningen, 1984, f 54,50
- Terwel, J., *Onderwijs maken* (SVO-reeks 77), Flevodruk, Harlingen, 1984, f 36,-
- Thomassen, A. J. W. M., L. G. M. Noordman & P. A. T. M. Eling (red.), *Het leesproces*, Swets & Zeitlinger, Lisse, 1984, f 46,20
- Wielemans, W., *Opvoeding en onderwijs onder maatschappelijke druk*. Uitgeverij Acco, Leuven/Amersfoort, 1984, f 33,-
- Woltjer, G. & H. Janssens, *Hoe ga je om met kinderen op school?* Wolters-Noordhoff, Groningen, 1984, f 29,75
- Ontvangen rapporten*
- Linden, F. J. van der & P. J. B. Roeders, *Schoolgaande jongeren, hun leefwereld en zelfbeleving. Samenvattend eindverslag van het onderzoeksproject jeugdproblemen en onderwijsbeleid*, Hoogveld Instituut, Nijmegen, 1983, f 30,-
- Panis, R. & H. Veerman, *Opvoedingsgedrag van ouders en interesepartronen van jongens en meisjes aan het eind van de lagere schoolperiode. Een empirische verkenning op het gebied van de geslachtsrolsocialisatie*, Hoogveld Instituut, Nijmegen, 1983, f 30,-
- Riemersma, F. S. J. & J. Meijer, *Leren oplossen van wiskundige problemen: analyse van hardopdenk-protocollen*, SCO-rapport 26, Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek van de U.v.A., Amsterdam, 1983
- Rijlaarsdam, G., *Leerlingenrespons: een kansrijke didactiek van het stellen*, SCO-rapport 27, Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek van de U.v.A., Amsterdam, 1984
- Rijlaarsdam, G. & H. Wesdorp, *Het beoordelen van taalvaardigheid in het onderwijs*. SCO-rapport 28, Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek van de U.v.A., Amsterdam, 1984